

De meest gezaghebbende rooms-katholieke publicaties over de oecumene staan op internet

Inleiding

Uit de constituties & decreten van het 2e Vaticaans oecumenisch concilie citeer ik hieronder paragraaf 15 uit de constitutie over de Kerk, *Lumen Gentium*, en wat het concilie in een speciaal decreet, *Unitatis redintegratio*, heeft vastgelegd over oecumene. Tot aan het volgende concilie zijn deze concilieteksten in de Rooms-katholieke Kerk de meest gezaghebbende teksten over oecumene. Ze zijn op 21 november 1964 vastgesteld.

Na deze teksten is de encycliek *Ut unum sint* van paus Johannes Paulus II - uit 1995 - het meest gezaghebbend. Daarin schrijft hij over *Unitatis redintegratio*: 'Men kan zeggen dat het hele Decreet over de Oecumene doordrongen is van de geest van bekering'.

Zie *Ut unum sint* op www.rkdocumenten.nl (Nederlands) en www.vatican.va (andere talen); of bestel de gedrukte versie via bestel@rkk.nl.

Lumen gentium

Hier volgt het citaat uit de Dogmatische constitutie over de Kerk, *Lumen gentium*, hoofdstuk II, *Het volk van God*, paragraaf 15, *De banden van de Kerk met de niet-katholieke christenen*:

'Met de gedoopten die de erenaam van christenen dragen, doch het volledige geloof niet belijden, of de eenheid van gemeenschap onder de opvolger van Petrus niet in stand houden, voelt de Kerk zich op velerlei wijzen verbonden. Velen zijn er immers die de Heilige Schrift als geloofs- en leefregel in ere houden, een oprechte godsdienstijver vertonen, met liefde in God de almachtige Vader en in Christus, Zoon van God en Verlosser, geloven, door het doopsel dat hen met Christus verbindt, getekend zijn, ja zelfs ook nog andere sacramenten in hun eigen kerken of kerkelijke gemeenschappen erkennen en ontvangen. Meerderen onder hen bezitten zelfs het episcopaat, vieren de heilige eucharistie en beoefenen de godsvrucht tot de maagdelijke moeder van God. Daarbij komt

de gemeenschap van gebeden en andere geestelijke gunsten, ja zelfs een zekere waarachtige verbondenheid in de Heilige Geest, die ook in hen door zijn gaven en genaden zijn heiligingswerk voltrekt en sommigen onder hen tot het vergieten van hun bloed toe heeft gesterkt. Aldus wekt de Geest, bij alle leerlingen van Christus het verlangen en de inspanning om allen, naar de wijze die Christus heeft bepaald, in één kudde onder één Herder vreedzaam te verenigen. Om dit te bereiken, houdt de moederkerk niet op te bidden, te hopen en te werken en spoort zij haar kinderen tot inwendige zuivering en vernieuwing aan, om het teken van Christus op het gelaat van de Kerk schitterender te doen weerspiegelen.'

Bovenstaande tekst uit *Lumen gentium* is nader uitgewerkt in onderstaand decreet '*Unitatis redintegratio*', over de katholieke deelneming aan de oecumenische beweging.

INHOUD

- INLEIDING
- HOOFDSTUK I: De katholieke beginselen over deelneming aan de oecumenische beweging
- HOOFDSTUK II: De praktijk van de oecumenische beweging
- HOOFDSTUK III: De kerken en kerkelijke gemeenschappen die van de Apostolische Stoel van Rome zijn afgescheiden
- AFSLUITING

1

Het herstel van de eenheid tussen alle christenen bevorderen: dit is een van de voornaamste doelstellingen van de Tweede Heilige Vaticaanse Oecumenische Kerkvergadering. Immers, één en enig is de Kerk die Christus onze Heer heeft gesticht, terwijl toch meerdere christelijke gemeenschappen zich als het echte erfgoed van Christus aan de mensen voorstellen. De leerlingen van onze Heer denken verschillend en gaan afzonderlijke wegen, alsof Christus zelf in stukken verdeeld is.¹ Deze verdeeldheid is zeker duidelijk in strijd met de bedoeling van Christus; zij is ook een ergernis voor de wereld en de hoog verheven taak van de evangelieverkondiging aan alle schepselen wordt erdoor geschaad. De Heer der eeuwen zet echter met wijsheid en geduld zijn genadeplan jegens ons zondaars voort en in de laatste tijd is Hij begonnen bij de onderling verdeelde christenen in ruimere mate een besef van berouw en een verlangen naar eenheid op te wekken. Door deze genade zijn overal zeer veel mensen getroffen en ook onder onze gescheiden broeders is door de genade van de

Heilige Geest een steeds sterkere beweging ontstaan om de eenheid van alle christenen te herstellen. In dit streven naar eenheid, dat men de oecumenische beweging noemt, delen degenen die de drie-enige God aanroepen en Jezus belijden als hun Heer en Verlosser; zij doen dit niet slechts individueel maar ook als leden van de gemeenschappen waarin zij het evangelie hebben vernomen en die zij ieder voor zich waarderen niet alleen als hun Kerk maar ook als de Kerk van God. Toch verlangen bijna allen, zij het niet op dezelfde wijze, naar de ene, zichtbare Kerk van God, die werkelijk universeel moet zijn en tot de gehele wereld gezonden om haar tot het evangelie te bekeren en te redden tot de eer van God. Deze heilige kerkvergadering overweegt dit alles met vreugde en, nu zij haar leer over de Kerk heeft uiteengezet, wil zij uit verlangen naar het herstel van de eenheid tussen alle leerlingen van Christus aan alle katholieken hulpmiddelen en wegen voorhouden om aan de genade van deze goddelijke roeping te kunnen beantwoorden.

HOOFDSTUK I: De katholieke beginselen over deelneming aan de oecumenische beweging

De ene en enige Kerk

2

Hierin heeft de liefde van God zich onder ons geopenbaard, dat de eniggeboren Zoon van God door zijn Vader tot de wereld is gezonden om door zijn menswording en verlossing de gehele mensheid tot nieuw leven te wekken en tot een eenheid samen te brengen.² Want voordat Hij zichzelf op het altaar van het kruis als een onbevlekt offer aanbod, bad Hij voor degenen die in Hem geloven tot zijn Vader: 'Mogen zij allen één zijn zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U; mogen zij ook één zijn in Ons, opdat de wereld gelove, dat Gij Mij hebt gezonden' (Joh. 17,21). En in zijn Kerk stelde Hij het bewonderenswaardig sacrament in van de eucharistie, waardoor de eenheid van de Kerk wordt verzinnebeeld en tot stand wordt gebracht. Aan zijn leerlingen gaf Hij het

nieuwe gebod van de onderlinge liefde³ en Hij beloofde als Helper de Geest,⁴ om als Heer en Levenwekker bij hen te blijven in eeuwigheid. Na zijn verheffing aan het kruis en zijn verheerlijking heeft onze Heer Jezus de beloofde Geest over ons uitgestort. Door Hem heeft Hij het volk van het Nieuwe Verbond, de Kerk, tot eenheid van geloof, hoop en liefde geroepen en bijeengebracht, zoals de apostel leert: 'één Lichaam en één Geest, zoals gij ook geroepen zijt tot een en dezelfde hoop waarvoor uw roeping borg staat. Een Heer, één geloof, één doop' (Ef. 4,4-5). Immers 'gij allen, die gedoopt zijt in Christus, hebt u met Christus bekleed... Want allen zijt gij één in Christus Jezus' (Gal. 3,27-28). De Heilige Geest, die in de gelovigen woont en de gehele Kerk vervult en bestuurt, brengt die wonderlijke gemeenschap van de gelovigen

tot stand en Hij verbindt hen allen zo innig in Christus, dat Hij het beginsel van de kerkelijke eenheid is. Hij bewerkt verscheidenheid van de geestelijke gaven en bedieningen⁵ door de Kerk van Jezus Christus met een keur van geschenken te verrijken, 'om de heiligen toe te rusten voor het werk van de bediening, tot opbouw van het lichaam van Christus' (Ef. 4,12).

Om zijn heilige Kerk over de gehele aarde tot aan de voleinding der tijden te bestendigen, heeft Christus het ambt van verkondiging, bestuur en heiliging toevertrouwd aan het college van de twaalf.⁶ Onder hen koos Hij Petrus uit en na diens geloofsbelijdenis besloot Hij op hem zijn Kerk te bouwen. Hij beloofde hem de sleutels van het rijk der hemelen⁷ en, toen Petrus zijn liefde had betuigd, vertrouwde Hij hem alle schapen toe om ze in het geloof te bevestigen⁸ en in volmaakte eenheid te weiden.⁹ Maar Jezus Christus zelf blijft in eeuwigheid de Sluitsteen¹⁰ en de Herder van onze zielen.¹¹ Het is de wil van Jezus Christus, dat zijn volk onder de werking van de Heilige Geest in groei zal toenemen door de getrouwe verkondiging van het evangelie, de bediening van de sacramenten en het liefdevolle bestuur van de apostelen en hun opvolgers, de bisschoppen, met aan hun hoofd de opvolger van Petrus. Hij bevestigt de gemeenschap van zijn volk in de eenheid: namelijk in de belijdenis van het ene geloof, in de gemeenschappelijke viering van de goddelijke eredienst en in de broederlijke eensgezindheid van het huisgezin van God. Zo staat de Kerk, de enige kudde van God, als een banier voor de volkeren opgericht¹² en, terwijl zij aan de gehele mensheid het evangelie van de vrede brengt,¹³ is zij vol hoop op weg naar het eindpunt van het vaderland hierboven.¹⁴

Dit is het heilig geheim van de eenheid van de Kerk, in Christus en door Christus, waarin de Heilige Geest de verscheidenheid van zijn gaven aanwezig stelt. Het hoogste voorbeeld en de diepste oorsprong van dit geheim is de eenheid van de ene God in drie Personen, van de ene Vader en Zoon in de Heilige Geest.

De verhouding van de gescheiden broeders tot de katholieke Kerk

3

In de ene en enige Kerk van God zijn reeds vanaf het eerste begin enige scheuringen ontstaan,¹⁵ die de apostel ernstig afkeurt.¹⁶ In latere eeuwen hebben zich echter grotere onenigheden voorgedaan. Omvangrijke gemeenschappen hebben zich afgescheiden van de volle gemeenschap van de katholieke Kerk en dit soms niet zonder schuld aan beide zijden. Maar degenen die nu in zulke gemeenschappen worden geboren en er het geloof in Christus in zich opnemen, kan men de zonde van de afscheiding niet toerekenen. De katholieke Kerk begroet hen daarom met broederlijke eerbied en liefde. Want zij die in Christus geloven en op de juiste wijze zijn gedoopt, treden in een zekere, zij het niet volkomen gemeenschap met de katholieke Kerk. Door verschillen van uiteenlopende aard tussen hen en de katholieke Kerk op het gebied van de leer en soms ook van de discipline, maar eveneens met betrekking tot de structuur van de Kerk staan inderdaad niet weinige en soms vrij ernstige bezwaren een volledige kerkelijke gemeenschap in de weg, bezwaren die de oecumenische beweging tracht op te heffen. Toch worden zij die uit het geloof in het doopsel zijn gerechtvaardigd in Christus ingelijfd.¹⁷ Zij voeren daarom met recht de naam christenen en door de zonen en dochters van de katholieke Kerk worden zij terecht als broeders en zusters in de Heer erkend.¹⁸

Bovendien kunnen er van de elementen of waarden die alle samen de Kerk opbouwen en met leven vervullen enige of zelfs zeer vele en uiterst belangrijke ook voorkomen buiten de zichtbare omheining van de katholieke Kerk: het geschreven woord van God, het leven van de genade, geloof, hoop en liefde, andere innerlijke gaven van de Heilige Geest en ook zichtbare elementen. Dit alles komt voort uit Christus, voert tot Hem en behoort rechtens tot de enige Kerk van Christus.

Ook worden talrijke liturgische handelingen van de christelijke godsdienst bij onze gescheiden broeders voltrokken. Ongetwijfeld kunnen die op verschillende wijzen, naargelang van de structuur van een Kerk of een gemeenschap, werkelijk het leven van de genade voortbrengen en moeten zij geschikt worden geacht om de toegang tot de heilsgemeenschap te ontsluiten.

De afgescheiden kerken¹⁹ en gemeenschappen zijn dus, ook al hebben zij vanuit onze geloofsovertuiging tekorten, van gewichtige betekenis in het heilsmysterie. De Geest van Christus weigert immers niet ze te gebruiken als heilsmiddelen, die hun kracht juist ontlene aan de volheid van genade en waarheid, die aan de katholieke Kerk is toevertrouwd.

Maar onze gescheiden broeders, ieder afzonderlijk en ook hun gemeenschappen en kerken, verheugen zich toch niet in het bezit van die eenheid die Jezus Christus heeft willen schenken aan allen die Hij door de wedergeboorte tot een nieuw leven in één lichaam heeft gewekt, de eenheid waarvan de Heilige Schrift en de eerbiedwaardige overlevering van de Kerk getuigen. Immers, alleen door de katholieke Kerk van Christus, als het algemene heilsmiddel, kan men toegang hebben tot de gehele volheid van de heilsmiddelen. Wij geloven namelijk, dat de Heer aan het ene apostelencollege, waarvan Petrus het hoofd is, alle goederen van het Nieuwe Verbond heeft toevertrouwd, en wel om op aarde één lichaam van Christus te vormen, waarbij allen die reeds op enigerlei wijze tot het volk van God behoren volledig moeten worden ingelijfd. Op zijn aardse pelgrimstocht blijft dit volk in zijn leden blootgesteld aan de zonde, maar het groeit in Christus en God leidt het volgens zijn geheimnisvolle plannen met zachte hand, totdat het in het hemelse Jeruzalem met vreugde de gehele volheid van de eeuwige heerlijkheid bereikt.

De katholieke vormgeving aan de oecumenische beweging

4

Nu tegenwoordig onder ingeving van de genade van de Heilige Geest in meerdere delen van de wereld met gebed, woord en daad pogingen worden ondernomen om tot die volledige eenheid te komen die Jezus Christus wil, spoort deze heilige kerkvergadering alle katholieken aan de tekenen des tijds te begrijpen en ijverig deel te nemen aan de oecumenische beweging. Onder 'oecumenische beweging' verstaan wij de activiteiten en plannen die overeenkomstig

de verschillende noden van de Kerk en naargelang van de verschillende tijdsomstandigheden worden ondernomen en georganiseerd om de eenheid onder de christenen te bevorderen: zoals vooreerst elk streven om woorden, beoordelingen en daden die niet naar billijkheid en waarheid stroken met de situatie van onze gescheiden broeders en daarom de onderlinge betrekkingen met hen bemoeilijken uit te schakelen; vervolgens de 'dialogo' tussen goed gevormde deskundigen op bijeenkomsten van christenen uit verschillende kerken en gemeenschappen die in een godsdienstige sfeer gehouden worden .en waarbij ieder de leer van zijn gemeenschap nader verklaart en het eigene ervan helder naar voren brengt. Door zo'n dialoog verwerven immers allen een betere kennis en een juistere beoordeling van de leer en het leven van elkaars gemeenschap. Zo bereiken deze gemeenschappen ook een ruimere samenwerking in alle taken die het algemeen welzijn aan het geweten van iedere christen oplegt en, waar dit mogelijk en geoorloofd is, komen zij in een gemeenschappelijk gebed bijeen. Tenslotte bezinnen zich allen hierbij op hun trouw aan de wil van Christus met betrekking tot zijn Kerk en maken zo een passend en krachtig begin met het werk van vernieuwing en hervorming.

Wanneer de katholieken dit alles onder toezicht van hun herders met wijsheid en geduld volbrengen, dragen zij bij tot verwerkelijking van recht en waarheid, eendracht, samenwerking en broederlijke eensgezindheid. Wij hopen, dat langs deze weg geleidelijk de hinderpalen die een volledige kerkelijke gemeenschap in de weg staan, worden overwonnen en alle christenen door de ene viering van de eucharistie in de eenheid van de ene en enige Kerk verzameld worden. Deze eenheid heeft Christus vanaf het begin aan zijn Kerk geschonken; naar onze geloofsovertuiging leeft zij onverliesbaar voort in de katholieke Kerk en wij hopen, dat zij van dag tot dag blijft toenemen tot aan de voleinding van de wereld. Het werk dat afzonderlijke personen die de volledige katholieke gemeenschap verlangen, voorbereidt tot opneming in de Kerk, onderscheidt zich duidelijk van het

oecumenisch streven; maar er bestaat geen enkele tegenstelling tussen beide, want beide komen voort uit de wonderbare beschikking van God.

De katholieken moeten bij het oecumenisch werk ongetwijfeld zorg dragen voor hun gescheiden broeders, door voor hen te bidden, door met hen van gedachten te wisselen over alles wat de Kerk betreft en de eerste toenaderingspogingen te doen. Maar voor alles moeten zij zichzelf eerlijk bezinnen op de vraag, wat in het eigen katholieke milieu bereikt en vernieuwd moet worden om het eigen leven tot een getrouwer én duidelijker getuigenis te maken van de leer en de instellingen die Christus door middel van zijn apostelen heeft overgeleverd.

Al is de katholieke Kerk immers verrijkt met alle door God geopenbaarde waarheid en met alle genademiddelen, toch leven haar leden daaruit niet met alle vurigheid die men mag verwachten. Het gevolg is, dat het gelaat van de Kerk voor onze gescheiden broeders en voor de gehele wereld minder stralend is en de groei van het rijk van God wordt vertraagd. Daarom moeten alle katholieken naar de christelijke volmaaktheid streven²⁰ en ieder naar zijn staat ervoor ijveren, dat de Kerk, die de vernedering en het sterven van Jezus in haar lichaam draagt,²¹ zich van dag tot dag zuivert en vernieuwt, tot tenslotte Christus haar aan zijn zijde plaatst als een stralende bruid zonder vlek of rimpel.²²

Met behoud van de eenheid waar die noodzakelijk is, moeten allen in de Kerk, overeenkomstig de taak die ieder heeft, ruimte geven aan de nodige vrijheid in de verschillende vormen van geestelijk leven en van kerkelijke discipline, alsook in de verscheidenheid van liturgieën en zelfs in het theologisch doordenken van de geopenbaarde waarheid. In alles moeten zij echter de liefde

beoefenen. Door zo te handelen, zullen zij de ware katholiciteit en ook de apostoliciteit van de Kerk met de dag meer in het licht stellen. Anderzijds is het noodzakelijk, dat de katholieken de echt christelijke waarden uit het gemeenschappelijk erfgoed die bij onze gescheiden broeders worden aangetroffen met vreugde erkennen en hoogachten. Het is billijk en het strekt ons tot heil, wanneer wij de rijkdom van Christus en het handelen uit deugd aanwezig erkennen in het leven van anderen die voor Christus getuigenis afleggen, soms zelfs door het vergieten van hun bloed. God is immers altijd wonderbaar en bewonderenswaardig in zijn werken.

Ook mag het ons niet ontgaan, dat al wat de genade van de Heilige Geest in onze gescheiden broeders tot stand brengt ook kan bijdragen tot stichting van onszelf. Wat echt christelijk is, is immers nooit in strijd met de waarachtige waarden van het geloof; het kan zelfs altijd leiden tot een dieper doordringen in het mysterie van Christus en zijn Kerk. Toch is de verdeeldheid van de christenen voor de Kerk een beletsel om de volheid van de katholiciteit die haar eigen is te verwerklijken in die zonen en dochters die haar door het doopsel toebehoren, maar van haar volledige gemeenschap gescheiden zijn. En ook voor de Kerk zelf wordt het daardoor moeilijker de volheid van de katholiciteit in ieder opzicht in de werkelijkheid van het leven tot uitdrukking te brengen.

Deze heilige kerkvergadering stelt met vreugde vast, dat het deelnemen van de katholieken aan de oecumenische beweging met de dag toeneemt en zij beveelt de beweging aan bij de bisschoppen over de gehele wereld, die haar met voortvarendheid moeten bevorderen en met vooruitziende blik moeten leiden.

HOOFDSTUK II: De praktijk van de oecumenische beweging

5

De zorg voor het herstel van de eenheid gaat de gehele Kerk aan, gelovigen zowel als herders. Iedereen is daarbij naar eigen vermogen betrokken, zowel in het christelijk leven van iedere dag als bij onderzoekingen op theologisch en historisch gebied. Uit deze zorg blijkt in zekere zin reeds het bestaan van een broederlijke band tussen alle christenen en met Gods welwillendheid voert zij tot de volledige en volmaakte eenheid.

De vernieuwing van de Kerk

6

Iedere vernieuwing van de Kerk²³ bestaat wezenlijk in het vergroten van de trouw aan haar eigen roeping. Daarom ligt hierin ongetwijfeld de zin van het streven naar eenheid. De Kerk wordt op haar pelgrimstocht door Christus opgeroepen tot deze onafgebroken hervorming, die zij als menselijke en aardse instelling voortdurend nodig heeft. Als er door de tijdsomstandigheden op het gebied van de zeden, in de kerkelijke discipline of ook in de formulering van de leer - die men goed moet onderscheiden van de geloofsinhoud zelf - iets minder nauwkeurig is bewaard, dient dit dus te rechter tijd op de juiste wijze en behoorlijk te worden hersteld.

Deze vernieuwing krijgt zodoende een opvallend oecumenisch gewicht. In verschillende uitingen van kerkelijk leven, zoals de bijbelse en de liturgische beweging, de verkondiging van het woord van God en de catechese, het lekenapostolaat, nieuwe vormen van religieus leven, de huwelijksspiritualiteit, de leer en de werkzaamheid van de Kerk op sociaal gebied, komt deze vernieuwing nu reeds tot stand en men mag hierin waarborgen en voortekenen zien die een gelukkige vooruitgang van de oecumenische beweging in de toekomst aankondigen.

Innerlijke omkeer

7

Een ware oecumenische beweging zonder innerlijke omkeer is niet mogelijk. Want uit vernieuwing van geest,²⁴ zelfverloochening en onbelemmerde schenking van liefde wordt het verlangen naar eenheid geboren en tot rijpheid gebracht. Daarom moeten wij van de Geest van God de genade afsmecken van waarachtige onthechting, van dienende nederigheid en zachtmoedigheid en van broederlijke ruimhartigheid tegenover anderen. 'Ik', zegt de apostel van de heidenen, 'de gevangene in de Heer, ik vermaan u een leven te leiden waardig de roeping waarmee gij geroepen zijt: in alle deemoed en zachtheid, in lankmoedigheid, liefdevol elkaar verdragend. Beijvert u de eenheid des Geestes

te behouden door de band van de vrede' ([Ef. 4,1-3](#)). Deze aansporing richt zich vooral tot degenen die tot het heilig ambt zijn verkoren juist om de zending voort te zetten van Christus, die onder ons 'niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen' ([Mt. 20,28](#)).

Ook van onze zonden tegen de eenheid geldt het getuigenis van de heilige Johannes: 'Als wij zeggen dat wij niet hebben gezondigd, maken wij Hem tot een leugenaar en is zijn Woord niet in ons' ([1 Joh. 1,10](#)). Wij vragen daarom in een nederig gebed vergiffenis aan God en aan onze gescheiden broeders, zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven.

Laten alle gelovige christenen eraan denken, dat zij de eenheid onder de christenen des te meer bevorderen en zelfs in beoefening brengen, naarmate zij zuiverder volgens het evangelie trachten te leven. Immers, hoe nauwer de gemeenschap is die hen met de Vader, het Woord en de Geest verenigt, des te inniger en gemakkelijker zullen zij de onderlinge broederliefde kunnen versterken.

Het eensgezind gebed

8

Deze innerlijke omkeer en heiligheid van leven, tezamen met persoonlijke en openbare smeekbeden voor de eenheid van de christenen, moet men beschouwen als de ziel van de gehele oecumenische beweging. Men kan dit terecht een geestelijke oecumenische beweging noemen.

Onder katholieken is het dan ook gebruikelijk dikwijls samen te komen om dat gebed voor de eenheid van de Kerk te bidden dat onze Verlosser zelf op de vooravond van zijn dood met aandrang tot zijn Vader heeft gericht: 'opdat zij allen één mogen zijn' ([Joh. 17,21](#)). Bij sommige bijzondere gelegenheden, zoals bij gebedsoefeningen 'voor de eenheid' en op oecumenische bijeenkomsten is het geoorloofd en zelfs gewenst, dat katholieken zich met hun gescheiden broeders in het gebed verenigen. Zulke gemeenschappelijke gebeden zijn werkelijk een zeer doeltreffend middel om de genade van eenheid te verkrijgen en vormen een authentiek bewijs van de banden die de katholieken nog steeds met hun gescheiden broeders verbinden:

'Want waar er twee of drie verenigd zijn in mijn Naam, daar ben Ik in hun midden' ([Mt. 18,20](#)).

Maar het deelnemen aan elkaars heilige diensten mag niet beschouwd worden als een middel dat men zonder onderscheid kan aanwenden voor het herstel van de eenheid onder de christenen. Deze deelneming berust voornamelijk op twee beginselen: op het tot uitdrukking brengen van de eenheid van de Kerk en op het deel hebben aan de genademiddelen. Als symbool van eenheid is zij meestal verboden, maar als middel tot genade verdient zij soms aanbeveling. Tenzij de bisschoppenconferentie, overeenkomstig eigen statuten, of de Heilige Stoel anders bepalen, valt de beslissing over de concrete toepassing in de praktijk onder het gezag van de plaatselijke bisschop, die met inachtneming van alle omstandigheden van tijd, plaats en personen een voorzichtig beleid moet voeren.

Wederzijds begrip

9

Wij moeten zien door te dringen in de geestelijke wereld van onze gescheiden broeders. Daartoe is noodzakelijk studie vereist in een sfeer van waarheidsliefde en van welwillendheid. De katholieken moeten door een behoorlijke voorbereiding een beter inzicht kregen in leer en geschiedenis, geestelijk en liturgisch leven, psychische instelling op religieus en cultureel gebied zoals die kenmerkend zijn voor onze gescheiden broeders. Van groot nut hiertoe zijn bijeenkomsten van beide partijen, vooral om theologische problemen te bespreken, waarbij men elkaar op voet van gelijkheid behandelt. Voorwaarde is echter, dat zij die onder toezicht van hun overheden daaraan deelnemen werkelijk deskundig zijn. Uit zo'n dialoog zal ook duidelijker naar voren komen, wat in werkelijkheid de situatie van de katholieke Kerk is. Zo zullen wij dieper kunnen doordringen in de opvattingen van onze gescheiden broeders en hun ons geloof op een meer aangepaste wijze kunnen uiteenzetten.

De oecumenische vorming

10

Het onderwijs in de theologie en in andere vakken, vooral in de geschiedenis, moet ook

onder oecumenisch gezichtspunt worden gegeven, zodat het steeds nauwkeuriger met de feitelijke waarheid overeenstemt.

Het is immers van groot belang, dat de toekomstige herders en priesters bedreven zijn in een theologie die zorgvuldig in deze geest en zonder polemiek is uitgewerkt, vooral waar het de verhouding van de gescheiden broeders tot de katholieke Kerk betreft. Want het noodzakelijke onderricht en de geestelijke vorming van gelovigen en religieuzen zijn in de hoogste mate afhankelijk van de vorming die de priesters hebben ontvangen.

Ook de katholieken die zich in dezelfde landen als andere christenen op het missiewerk toeleggen, dienen zich vooral tegenwoordig op de hoogte te stellen van de problemen die de oecumenische beweging aan hun apostolaat stelt en van de vruchten die daaruit voortkomen.

De formulering en de uiteenzetting van de geloofsleer

11

De wijze waarop men het katholiek geloof formuleert, mag niet in het minst de dialoog met onze broeders in de weg staan. Het is beslist nodig, dat de volledige leer helder wordt uiteengezet. Niets staat zo ver af van de oecumenische beweging als een vals irenisme, dat de zuiverheid van de katholieke leer schaadt en de authentieke, vaststaande zin ervan verduistert.

Tegelijk moet men het katholieke geloof met nog meer diepte en nauwkeurigheid uitleggen, en wel op een wijze en in een taal die ook voor onze gescheiden broeders begrijpelijk zijn.

Verder moeten katholieke theologen, wanneer zij bij alle gehechtheid aan de leer van de Kerk in de oecumenische dialoog samen met onze gescheiden broeders dieper trachten door te dringen in de goddelijke mysteries, waarheidsgetrouw, in liefde en in nederigheid verder zoeken. Bij het vergelijken van leerstellingen moeten zij bedenken, dat er in de katholieke leer wegens het verschil in verhouding tot het fundament van het christelijk geloof een rangorde of hiërarchie van waarheden bestaat. Zo wordt de weg gebaad tot een broederlijke wedijver die

allen aanzet om de ondoorgrondelijke rijkdom van Christus dieper te leren kennen en duidelijker in het licht te stellen.²⁵

De samenwerking met onze gescheiden broeders

12

Moge de gehele christenheid ten aanschouwen van alle volkeren haar geloof belijden in de ene en drievuldige God en in de mens geworden Zoon van God, onze Verlosser en Heer, en laat zij in wederzijdse achting trachten gemeenschappelijk getuigenis af te leggen van onze hoop die niet teleurstelt. Omdat tegenwoordig op zeer ruime schaal een samenwerking op sociaal gebied tot stand komt, worden werkelijk alle mensen tot een gemeenschappelijke inspanning geroepen, maar heel speciaal zij die in God geloven en vooral christenen, die immers met de naam van Christus zijn getekend. De samenwerking van alle christenen is een levendige uitdrukking van de band die hen reeds met

elkaar verbindt en stelt het gelaat van de dienende Christus meer in het licht. Deze samenwerking, die in veel landen reeds is begonnen, moet steeds worden opgevoerd, vooral in gebieden waar zich een sociale of technische ontwikkeling voltrekt: dit geldt waar het gaat om de waardigheid van de menselijke persoon, het bevorderen van de vrede, de toepassing van het evangelie op sociaal gebied, de bevordering van wetenschap en kunst in een christelijke geest en alle vormen van hulpverlening in de noden van onze tijd, zoals hongersnood en natuurrampen, analfabetisme en armoede, woningnood en ongelijke verdeling van de welvaart. Door deze samenwerking kunnen allen die in Christus geloven gemakkelijk leren, hoe zij onderling tot een beter begrip en een hogere waardering kunnen komen en hoe de weg naar de eenheid van de christenen wordt geëffend.

HOOFDSTUK III: De kerken en kerkelijke gemeenschappen die van de Apostolische Stoel van Rome zijn afgescheiden

13

Wij richten nu onze aandacht op de twee belangrijkste groepen afscheuringen die het zonder naad geweven kleed van Christus beschadigen.

De eerste groep is ontstaan in het oosten door de strijd over de dogmatische formuleringen van de concilies van Efese en Chalcedon en later door het verbreken van de kerkelijke gemeenschap tussen de patriarchaten van het oosten en de stoel van Rome.

De tweede groep is ruim vier eeuwen later in het westen ontstaan ten gevolge van de gebeurtenissen die men gewoonlijk als de hervorming aanduidt. Sindsdien hebben zich verschillende nationale en confessionele gemeenschappen van de stoel van Rome afgescheiden. Onder degenen die de katholieke tradities en structuren gedeeltelijk hebben bewaard, neemt de anglicaanse gemeenschap een bijzondere plaats in.

De verschillende afscheidingen tonen onderling een aanzienlijk verschil in oorsprong, plaats en tijd, maar vooral wat betreft de aard en de ernst van de problemen die op het geloof en de kerkstructuur betrekking hebben.

Zonder daarom de uiteenlopende situaties bij de verschillende christelijke groeperingen te onderschatten en zonder voorbij te gaan aan de banden die tussen hen ondanks hun verdeeldheid nog bestaan, besluit deze heilige kerkvergadering de volgende beschouwingen voor te leggen met het oog op een voorzichtige verwerkelijking van de oecumenische activiteit.

I. Afzonderlijke beschouwing over de kerken van het oosten

De eigen aard en geschiedenis van de oosterse christenen

14

De kerken van het oosten en van het westen zijn gedurende vele eeuwen hun eigen weg gegaan, hoewel zij toch in een broederlijke

gemeenschap van geloof en sacramenteel leven waren verbonden. En als er onderling meningsverschillen ontstonden over geloof en kerkelijke tucht, trad de zetel van Rome met algemene instemming regelend op. Voor de heilige kerkvergadering is het een aangename taak naast andere zaken van groot gewicht allen eraan te herinneren, dat in het oosten meerdere afzonderlijke of plaatselijke kerken bestaan, waaronder de patriarchale kerken de eerste plaats innemen, waarvan vele zich erop beroemen, dat hun ontstaan teruggaat op de apostelen zelf. Daarom hebben de oosterse christenen er een bijzondere zorg voor gehad, en zij hebben die nog, om de nauwe betrekkingen in de gemeenschap van geloof en liefde die tussen de plaatselijke kerken als tussen zusters moeten bestaan te bewaren. Men mag ook niet vergeten, dat de kerken van het oosten vanaf het begin een schat bezitten waaruit de kerk van het westen op het gebied van de liturgie, de geestelijke traditie en de rechtsorde in ruime mate heeft geput. Evenmin mag men het geringschatten, dat de fundamentele dogma's van het christelijk geloof over de Drie-eenheid en de menswording van het Woord van God uit de maagd Maria zijn vastgesteld op oecumenische concilies die in het oosten zijn gehouden. Voor het behoud van dit geloof hebben die kerken veel geleden en zij doen dat nog.

Het erfoegd dat de apostelen hebben overgeleverd, is in verschillende gestalten en vormen aanvaard en daarom vanaf het eerste begin van de Kerk hier en daar uiteenlopend verklaard, mede ten gevolge van het verschil in geaardheid en leefwijze. Dit alles heeft, afgezien van de uitwendige oorzaken, door gebrek aan wederzijds begrip en onderlinge liefde aanleiding gegeven tot de scheidingen. Daarom richt de heilige kerkvergadering een aansporing tot allen, maar in het bijzonder tot hen die zich willen inspannen voor het herstel van de volledige gemeenschap tussen de kerken van het oosten en de katholieke Kerk. Laten zij de nodige aandacht schenken aan de geheel eigen situatie van de kerken in het oosten bij hun ontstaan en ontwikkeling en aan de aard van de betrekkingen die voor de scheiding tussen hen en de zetel van Rome bestonden en laten zij zich een juist oordeel

over dit alles vormen. Wanneer men zich nauwkeurig hieraan houdt, zal dit ten zeerste tot de beoogde dialoog bijdragen

De liturgische en geestelijke traditie van het oosten

15

Het is verder algemeen bekend met hoeveel liefde de oosterse christenen de liturgische plechtigheden vieren, vooral de eucharistie, de bron van het leven van de Kerk en het onderpand van de toekomstige heerlijkheid. Hierdoor hebben de gelovigen in vereniging met hun bisschop door de Zoon, het Woord dat mens is geworden, gestorven en verheerlijkt, en onder de uitstorting van de Heilige Geest toegang tot God de Vader; zij treden zo in gemeenschap met de allerheiligste Drie-eenheid en worden 'aan de goddelijke natuur deelachtig' ([2 Petr. 1,4](#)). Door de viering van de eucharistie des Heren wordt dus in deze afzonderlijke kerken de Kerk van God opgebouwd en uitgebreid²⁶ en door de gezamenlijke viering treedt hun onderlinge verbondenheid aan het licht. Met prachtige hymnen verheerlijken de oosterse christenen in deze liturgie Maria altijd maagd en het oecumenisch concilie van Efese heeft haar plechtig uitgeroepen als de heilige moeder van God, opdat Christus waarachtig en in eigenlijke zin zou worden erkend als de Zoon van God en Mensenzoon overeenkomstig de schriften en zij prijzen ook vele heiligen en onder hen vaders van de gehele Kerk.

Deze kerken hebben ondanks de scheiding ware sacramenten en op grond van de apostolische successie met name het priesterschap en de eucharistie, waardoor zij met ons nog steeds in zeer nauwe verbinding staan. Een zekere deelneming aan elkaars heilige diensten is daarom in geschikte omstandigheden en met toestemming van het kerkelijk gezag niet alleen mogelijk, maar wordt zelfs aangeraden.

In het oosten vindt men ook die schat van geestelijke tradities die vooral in het monnikenwezen ligt uitgedrukt. Vanaf de roemrijke tijd van de heilige vaders bloeide daar immers de monastieke spiritualiteit, die zich later naar het westen verbreed heeft. De religieuze instellingen van de Latijnen hebben

daaraan hun oorsprong ontleend als aan hun bron en vervolgens hebben zij daaruit telkens nieuwe groeikracht geput. Daarom worden de katholieken bijzonder aangespoord om zich te wenden tot de geestelijke rijkdom van de oosterse vaders die de mens geheel tot de beschouwing van het goddelijke opheft. Het leren kennen, respecteren en liefdevol in stand houden van het bijzonder rijke liturgisch en geestelijk erfgoed van het oosten is, zoals allen moeten weten, van het grootste belang voor het trouw bewaren van de volle christelijke traditie en voor het tot stand brengen van een verzoening tussen' de christenen van oost en west.

De eigen kerkelijke discipline van de oosterse kerken

16

Reeds vanaf de vroegste tijden hebben de kerken van het oosten bovendien hun eigen kerkelijke discipline onderhouden, die door heilige vaders en kerkvergaderingen, waaronder ook oecumenische, bekrachtigd zijn. Omdat echter een zekere verscheidenheid van gewoonten, zoals hierboven- vermeld, allermindst de eenheid van- de Kerk in de weg staat, maar haar aanzien juist vergroot en niet weinig bijdraagt tot de vervulling van haar zending, verklaart de heilige kerkvergadering, om iedere twijfel weg te nemen, plechtig, dat de kerken van het oosten, met inachtneming van de noodzakelijke eenheid van de gehele Kerk, de bevoegdheid hebben zichzelf te besturen volgens hun eigen kerkelijke discipline, die trouwens beter past bij de aard van hun gelovigen en meer geschikt is om hun heil te behartigen. Aan dit traditionele beginsel heeft men weliswaar niet altijd de hand gehouden, maar de volledige inachtneming ervan behoort tot de prealabele voorwaarden die voor het herstel van de eenheid beslist vereist zijn.

Het eigen karakter van de oosterse theologie

17

Hetgeen hierboven over een rechtmatige verscheidenheid is gezegd, willen wij gaarne ook op het verschil in de theologische formuleringen van leerstukken toepassen. Er zijn immers bij het onderzoek naar de

geopenbaarde waarheid in het oosten andere methoden en wegen gebruikt om het goddelijke te leren kennen en te belijden dan in het westen. Het valt daarom niet te verwonderen, dat de een bepaalde aspecten van een geopenbaard mysterie soms juist waarneemt en nauwkeuriger belicht dan de ander, zodat men dan moet zeggen, dat de verschillende theologische formuleringen elkaar dikwijls veeleer aanvullen dan uitsluiten. Met betrekking tot de authentieke theologische tradities van de oosterse christenen moet men erkennen, dat zij juist op uitstekende wijze in de Heilige Schrift gefundeerd zijn, steun en uitdrukking vinden in het liturgisch leven, gevoed worden door een levende apostolische traditie en door de geschriften van de vaders en geestelijke schrijvers uit het oosten en dat zij gericht zijn op een juiste levensinrichting en zelfs op een zo diep mogelijk inzicht in de christelijke waarheid.

Deze heilige kerkvergadering dankt God ervoor, dat veel zonen van de katholieke Kerk in het oosten die dit erfgoed bewaren en het steeds zuiverder en vollediger willen beleven reeds met hun broeders die de westerse traditie onderhouden in volledige gemeenschap leven, en zij verklaart, dat geheel dit geestelijk en liturgisch, disciplinair en theologisch erfgoed in zijn verschillende tradities tot de volle katholiciteit en apostoliciteit van de Kerk behoort.

Besluit

18

Na dit alles grondig overwogen te hebben, hernieuwt deze heilige kerkvergadering de verklaring van vorige concilies en ook van bisschoppen van Rome, dat men voor het herstel en het behoud van de gemeenschap en de eenheid 'geen zwaardere last moet opleggen dan het onvermijdelijke' ([Hand. 15,28](#)). Ook verlangt zij met aandrang, dat men voortaan in de verschillende instellingen en vormen van het kerkelijk leven, vooral door gebed en door een broederlijke dialoog over de leer en de nijpende pastorale nood van onze tijd, alle pogingen op het geleidelijk bereiken van de eenheid richt. Evenzo beveelt zij de zielzorgers en gelovigen van de katholieke Kerk de betrekkingen aan met

degenen die niet meer in het oosten maar ver van hun vaderland leven, om een broederlijke samenwerking met hen in een geest van liefde en zonder enige geest van polemische naijver op te bouwen. Wanneer dit werk van ganser harte wordt ondernomen, heeft de heilige

kerkvergadering de hoop, dat de scheidingsmuur tussen de kerken van het oosten en die van het westen geslecht zal worden en er eindelijk één woning zal ontstaan, versterkt door de hoeksteen, Jezus Christus, die beide één zal maken.²⁷

II. De afgescheiden kerken en kerkelijke gemeenschappen in het westen

De eigen situatie van deze gemeenschappen

19

De kerken en kerkelijke gemeenschappen die of in de uiterst kritieke periode van de geschiedenis, welke in het westen reeds op het einde van de Middeleeuwen begon, Of in latere tijden van de Apostolische Stoel van Rome zijn afgescheiden, hebben met de katholieke Kerk banden van bijzondere verwantschap en betrekkingen wegens de lange tijd waarin het christenvolk in de voorafgaande eeuwen in kerkelijke gemeenschap heeft geleefd.

Deze kerken en kerkelijke gemeenschappen verschillen door hun ongelijkheid in oorsprong, leer en geestelijk leven niet alleen van ons maar ook onderling in niet geringe mate, zodat het geven van een adequate beschrijving een zeer moeilijk werk is, dat wij hier niet willen ondernemen.

Ofschoon de oecumenische beweging en het verlangen naar vrede met de katholieke Kerk nog niet overal tot ontwikkeling zijn gekomen, hebben wij de hoop, dat het oecumenisch besef en de onderlinge waardering geleidelijk bij allen zullen groeien. Toch moeten wij erkennen, dat tussen deze kerken en gemeenschappen en de katholieke Kerk belangrijke verschillen bestaan, niet alleen van historische, sociologische, psychologische en culturele aard, maar vooral in de uitleg van de geopenbaarde waarheid. Om ondanks deze verschilpunten gemakkelijker tot een oecumenische dialoog te komen, willen wij hier enige punten naar voren brengen die de grondslag en de drijfveer voor deze dialoog kunnen en moeten vormen.

De verbondenheid met Christus

20

Onze aandacht richt zich op de eerste plaats op de christenen die tot eer van de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest, Jezus Christus openlijk belijden als hun God en Heer en de enige Middelaar tussen God en mens. Wij weten weliswaar, dat er niet onaanzienlijke verschillen bestaan met de leer van de katholieke Kerk, zelfs over Christus als het mens geworden Woord van God en over het werk van de verlossing en daarom over het mysterie en de ambten van de Kerk en de taak van Maria bij het heilswerk. Toch zien wij met vreugde, dat onze gescheiden broeders reiken naar Christus als de bron en het middelpunt van de kerkelijke gemeenschap. Beziel van verlangen naar vereniging met Christus, worden zij ertoe gedreven steeds meer de eenheid te zoeken en overal onder de volkeren getuigenis af te leggen van hun geloof.

IJver voor de Heilige Schrift

21

Voor de Heilige Schrift hebben onze gescheiden broeders een liefdevolle eerbied die aan cultus grenst. Dit brengt hen tot een voortdurende en grondige studie van het heilige boek. Het evangelie 'is immers een goddelijke kracht tot heil van ieder die erin gelooft, allereerst de jood, maar ook de Griek' ([Rom. 1,16](#)).

Onder aanroeping van de Heilige Geest zoeken zij in de Heilige Schrift naar God, die als het ware tot hen spreekt in Christus, aangekondigd door de profeten en Woord van God, voor ons mens geworden. Daarin overwegen zij het leven van Christus en hetgeen onze goddelijke Leraar voor de redding van de mensen heeft geleerd en

gedaan; in het bijzonder de geheimen van zijn dood en verrijzenis.

Maar terwijl de van ons gescheiden christenen het goddelijk gezag van de heilige boeken aanvaarden, denken zij anders dan wij - en met onderlinge verschillen - over de verhouding tussen Schrift en Kerk, waarin volgens het katholiek geloof het authentieke leergezag een bijzondere plaats inneemt bij het verklaren en verkondigen van het geschreven woord van God.

Toch is de Heilige Schrift juist bij de dialoog een uitstekend hulpmiddel in Gods machtige hand voor het verkrijgen van die eenheid die onze Verlosser alle mensen aanbiedt.

Het sacramentele leven

22

Telkens wanneer het sacrament van het doopsel volgens de instelling van onze Heer op de juiste wijze wordt toegediend en in goede gesteldheid wordt ontvangen, wordt de mens waarachtig ingelijfd bij de gekruisigde en verheerlijkte Christus en herboren tot deelgenootschap aan het leven van God, zoals de apostel zegt: 'met Hem begraven in het doopsel, zijt gij ook met Hem daaruit opgestaan, door het geloof in de kracht Gods die Hem uit de doden heeft opgewekt' ([Kol. 2,12](#)).²⁸

Het doopsel vormt daarom de sacramentele band van de eenheid die zijn kracht uitoefent tussen allen die erdoor zijn wedergeboren.

Toch is het doopsel op zich niet meer dan een eerste begin. Want het is immers geheel gericht op het verkrijgen van de volheid van het leven in Christus. Daarom is het doopsel gericht op de volledige belijdenis van het geloof, op de volledige inlijving in het heilsinstituut zoals Christus zelf het heeft gewild, kortom op de volledige opnemering in de eucharistische gemeenschap.

Weliswaar ontbreekt bij de van ons gescheiden kerkelijke gemeenschappen die volle eenheid met ons die in het verlengde van het doopsel ligt en hebben zij naar onze geloofsopvatting, vooral door tekorten in het wijdingssacrament, niet ongeschonden de werkelijkheid van het eucharistisch mysterie bewaard zoals die oorspronkelijk bedoeld is. Maar wanneer zij bij het heilig avondmaal de dood en de verrijzenis van onze Heer

gedenken, belijden zij, dat daarin het leven in de gemeenschap met Christus tot uitdrukking wordt gebracht en verwachten zij zijn glorievolle wederkomst. Daarom moet de leer over het avondmaal van de Heer, de overige sacramenten, de eredienst en de kerkelijke ambten onderwerp vormen van de dialoog.

Het leven met Christus

23

De christelijke leefwijze van deze broeders wordt gevoed door hun geloof in Christus en gesterkt door de genade van hun doopsel en het aanhoren van het woord van God. Zij openbaart zich in persoonlijk gebed en overweging van de bijbel, in het christelijk gezinsleven en in de eredienst van de gemeente, wanneer zij samenkomt om God te prijzen. Bovendien vertoont hun eredienst soms opvallende elementen van onze oude, gemeenschappelijke liturgie.

Als vrucht van hun geloof in Christus treft men er lof en dankzegging aan voor de van God ontvangen weldaden; daarbij komen een levendig rechtvaardigheidsbesef en oprechte liefde voor de naaste. Dit werkzaam geloof heeft ook een belangrijk aantal instellingen voortgebracht om de geestelijke en lichamelijke ellende te lenigen, de opvoeding van de jeugd ter hand te nemen, de sociale levensomstandigheden te verbeteren en overal de vrede te versterken.

Wanneer er onder de christenen veel zijn die het evangelie op het gebied van de moraal niet altijd op dezelfde wijze verstaan als de katholieken en die niet dezelfde oplossingen aanvaarden voor de ingewikkelde problemen van de moderne maatschappij, toch willen zij zich evenals wij aan het woord van Christus houden als aan de bron van christelijke deugd en gehoorzamen aan het voorschrift van de apostel: 'Al wat gij doet in woord of werk, doet alles in de naam van Jezus de Heer, God de Vader dankend door Hem' ([Kol. 3,17](#)). Hier kan de oecumenische dialoog over de ethische toepassing van het evangelie een uitgangspunt vinden.

Besluit

24

Na deze korte uiteenzetting over de voorwaarden voor de uitvoering van het

oecumenisch werk en de beginselen die het moeten leiden, richten wij met vertrouwen het oog op de toekomst. Deze heilige kerkvergadering spoort alle gelovigen aan zich te onthouden van elke lichtvaardige en onbezonnen ijver die de werkelijke vooruitgang van de eenheid kan schaden. Hun oecumenische activiteit moet noodzakelijk geheel en al katholiek zijn, dus trouw aan de waarheid die wij van de apostelen en de vaders hebben ontvangen, in overeenstemming met het geloof dat de katholieke Kerk altijd heeft beleden en tegelijk gericht op de volheid waarmee de Heer zijn lichaam in de loop der tijden wil zien toenemen. Deze heilige kerkvergadering wenst vurig, dat

de initiatieven van de katholieken zich samen met die van hun afgescheiden broeders zullen ontwikkelen zonder enig beletsel te vormen voor de wegen van de Voorzienigheid en zonder op toekomstige ingevingen van de Heilige Geest vooruit te lopen. Zij verklaart bovendien zich ervan bewust te zijn, dat dit heilige voornemen alle christenen te verzoenen in de eenheid van de ene en enige Kerk van Christus de menselijke krachten en gaven te boven gaat. Daarom stelt zij haar hoop geheel op het gebed van Christus voor zijn Kerk, op de liefde van de Vader voor ons en op de kracht van de Heilige Geest. 'En de hoop wordt niet teleurgesteld, want Gods liefde is in ons hart uitgestort door de Heilige Geest die ons werd geschonken' ([Rom. 5,5](#)).

Afsluiting

In zijn geheel en in zijn onderdelen heeft de inhoud van dit decreet de instemming gevonden van de vaders van het heilig concilie. In vereniging met de eerbiedwaardige vaders, uit kracht van de ons door Christus verleende apostolische bevoegdheid, keuren wij hem bij vaste verordening goed in de Heilige Geest. En wij bevelen, dat, ter ere van God, wat aldus synodaal werd vastgelegd, openlijk wordt bekendgemaakt.

Rome, bij de Sint Pieter, 21 november in het jaar 1964.
Ik PAULUS, bisschop van de katholieke Kerk
Hierna volgen de handtekeningen van de vaders.

Vertaling: dr. J. Ysebaert

Bron:

Constituties & decreten van het 2e Vaticaans oecumenisch concilie, <http://www.stvitus.nl/concilie/>
Daar staan ook de voetnoten en alle decreten en de constituties van Vaticanum II.

Zie voor de Latijnse grondtekst en voor vertalingen in andere talen <http://www.vatican.va>.

Anekdote Charles Whitehead

Hoe groot de verandering was die de Rooms-katholieke Kerk doorvoerde ten aanzien van oecumene moge blijken uit deze anekdote in document 0168uk op www.stucom.nl:

'Charles Whitehead (born in 1942) experienced as a young boy the progress in our Roman Catholic Church. Catholics are a small minority in England and Charles went to a school of mainly Anglicans. For the moments of prayer he had to leave the classroom, because for Roman Catholics it was forbidden to pray together with Anglicans. But a year later a letter from Rome came: from now on it was recommended for Catholics to pray together with Anglicans, especially to pray together the Our Father. Because of that new letter the young boy Charles could stay in his classroom when the moment of prayer was there. This testimony shows how big the changes in our Church have been.'

Er zijn nog veel meer gezaghebbende documenten over oecumene.

Zo hebben de kerken in Europa in 2001 een handvest getekend voor groeiende samenwerking: Charta oecumenica. De tekst daarvan staat onder meer als 0344 op www.stucom.nl (en op www.oecumene.nl en <http://www.remonstranten.org/land/dossiers/chartatekstnl.pdf>).

Kees Slijkerman
14 oktober 2011

Zie over de encycliek *Ut unum sint* ook document 0001 op www.stucom.nl.
Meer over oecumene en oecumenische dialogen:
zie verschillende rubrieken op www.stucom.nl

Dit is document 0342 op www.stucom.nl